

Chaim Oren zeventig en vernieuwend

Een interview door Camiel Hamans voor Artacula (verschijningsdatum 21 februari)

‘Hoe kan ik iets creëren dat lijkt op niets, maar dat toch iets is?’ vraagt Chaim Oren (1948) zich af wijzend op de enorme doeken die zijn atelier vullen. ‘Mijn hele leven heb ik figuratief gewerkt, tot vier jaar geleden.

Toen ben ik anders gaan kijken.’ ‘Eerst werden het geabstraheerde objecten, een vaas met bloemen bijvoorbeeld, teruggebracht tot vorm en kleur. Nu zijn mijn schilderijen volledig abstract. Door die abstractie is mijn verbeelding meteen de vorm. Dat is een enorme stap geweest.’

Samen

Chaim Oren is begin jaren zeventig vanuit Israël naar Nederland gekomen, heeft een paar jaar Rietveld gedaan en is vervolgens aan de slag gegaan, als schilder/beeldhouwer, maar als dat te weinig opleverde ook als lasser in de scheepsbouw of voor Ballast Nedam in Utrecht. ‘We hebben het gered, mijn vrouw en ik hebben altijd in onszelf geloofd en nooit opgegeven. De kinderen hebben gelukkig nooit gemerkt hoe zwaar het was. Wat ons geholpen heeft, is het contact met andere kunstenaars. We woonden in de Bijlmer – Chaim, inmiddels tot zijn verdriet weduwnaar, woont en werkt daar nog steeds – in Kruitberg zijn nog altijd veel ateliers. Met die collega’s praat ik veel. Ik voel het als een plicht om als ik iets weet, dat over te brengen aan anderen. Als ik met collega-kunstenaars praat, dan groeit het idee. Dan wordt het beter. Ik ben opgegroeid in een kibboets. Daar werkte je ’s ochtends samen op het veld, at je daarna samen, ging je vervolgens samen naar school en deed je alles samen. In de jaren zeventig en tachtig was ik in Amsterdam betrokken bij veel groepen. Het was de *flowerpower*tijd, een periode waarin het woord samen nog heel gewoon was. De laatste jaren wordt het individualisme steeds sterker. Dat vind ik jammer. Daarom nodig ik elke vrijdag de andere kunstenaars die in Kruitberg werken uit in mijn atelier; we praten met elkaar, discussiëren, maken plannen en bespreken wat we gemaakt hebben. Twee uurtjes maar.’

Olieverf

‘Als ik aan het werk ben, dan moet ik alleen zijn. Ik heb, als ik begin, nog geen concreet idee in mijn hoofd. Ik begin met een kleur en die creëert zelf de compositie. De kleur luistert heel nauw.

Ik gebruik nooit een kant en klaar kleur uit de tube. Ik meng net zo lang tot ik de kleur heb, die ik in mijn hoofd heb. Je ziet daar dat grote gele schilderij met die zwarte cirkel.

Ik heb eerst de achtergrond geschilderd, het gele vlak. Dat is olieverf, dus die moet lang drogen. Terwijl dat schilderij daar stond, zat ik hier in mijn stoeltje ernaar te kijken.

Dagenlang. Het schilderij is een dialoog tussen mij, de kleur en de compositie. Ik vroeg me af hoe ik dat lege geraamte kon opvullen met lijnen, met een compositie of misschien met kleur?’

Schelden

‘Op een gegeven moment wist ik het, ik moest een cirkelachtige vorm schilderen, waarvan de einden langs elkaar liepen, zoals mensen die naast elkaar lopen en elkaar niet aanraken. Die cirkellijn moest in een beweging op het doek. Geen overschilderen. Ik heb hier een paar

dagen lopen nadenken hoe dat moest, welke beweging ik moest maken, vanuit de pols? Met mijn onderarm? Vanuit de schouder? Dat laatste bleek het te moeten worden. Kleur is ook niet willekeurig. Kleuren hebben een kracht. Sommige kleuren schelden op elkaar, groen en paars bijvoorbeeld. Sommige kleuren houden niet van elkaar, maar als je er een streep oranje tussen zet, dan wordt het vrede. Ik heb ontdekt dat de irritatie automatisch verdwijnt als ze gescheiden worden door oranje. Daarom zie je vaak een oranje lijn of vlak op mijn schilderijen.'

Arad

'Vroeger heb ik veel beelden gemaakt. In 1994 heb ik met Ellen Roos het eerste vredesbeeld in het Midden-Oosten gemaakt in Arad, niet ver van de Dode Zee. Ik heb ook geprobeerd een Biënnale te organiseren aan de Dode Zee. Achttien kunstenaars uit de hele wereld hadden toegezegd mee te doen. Ik zelf had het plan om kunstgras te leggen op de Dode Zee, waardoor de zee symbool zou staan voor de wereldbol. Op dat gras wilde ik plastic tulpen met lichtjes steken, die 's avonds aan zouden gaan. Het idee was dat als er vrede komt, kan er gras groeien op de Dode Zee. Jammer genoeg gooide de Eerste Intifada roet in het eten.'

Mama Aisa

'In de jaren tachtig was er een stichting Blij met de Bijlmer. De mensen daarvan kwamen naar me toe of ik iets kon maken voor de Creolengemeenschap in Nederland. Ik heb toen contact opgenomen met een Voodoo-medicijnman hier en die vertelde me over de rol van Moeder Aarde, Aisa, in de Winti-religie. Moeder Aarde beschermt de aarde maar ook degenen die op Moeder Aarde wonen. Vanuit dat idee ben ik verder gegaan. Dat leidde tot Mama Aisa (1986), een enorm beeld op een eilandje vlakbij Grubbehoeve van zes meter hoog en twee maal twee in omtrek. Als je ernaast gaat staan, voel je haar kracht. Zo overweldigend is ze. Ze is volledig wit, alleen haar handen en gezicht zijn bruin. De opdrachtgever wilde aanvankelijk een zwart beeld. Ik heb uitgelegd dat dit niet kon. Moeder Aarde kleedt zich in een feestelijke witte jurk met veel bloemen erop. Die heeft Mama Aisa ook. Er is me wel gevraagd waarom Mama Aisa geen oren heeft. Dat hoeft toch niet. Zo'n machtige vrouw heeft geen oren nodig, die voelt alles. Na de Bijlmerramp in 1993 waren er mensen die het beeld wilden opblazen. Het was blasfemisch volgens de een, een afgodsbeeld volgens de ander. En daarom was het vliegtuig in de buurt neergestort. Toen ook nog ontdekt werd dat de maker een Israëliër was, leek alles fout af te lopen, want nu was het helemaal duidelijk dat het beeld het noodlot in de vorm van een El Al-vliegtuig had aangetrokken. Met veel praten is het vervolgens gelukt Mama Aisa te laten staan.'

Delen

'Op de expositie die nu in Arti te zien is, toon ik alleen mijn laatste werk. Het abstracte werk. Ik wil dat graag laten zien, want kunst behoort aan de openbaarheid. God heeft jou als kunstenaar een gave gegeven. Die moet je delen met de wereld. Wat ik als kunstenaar maak, is uniek. Daarom moet je het laten zien, zodat mensen beseffen dat er ook een andere manier bestaat om naar de wereld te kijken. Kunst is veel meer dan het maken alleen. Het is ook hoe je werk naar buiten brengt.'

De kosten voor een expositie zijn voor een niet erg aan de weg timmerende kunstenaar als Chaim oren vrijwel niet op te brengen. Daarom organiseren vrienden een crowd funding.

Ieder die vijf euro overmaakt op onderstaand bankrekeningnummer, doet mee in een loterij en maakt kans op een schilderij van Chaim. Zijn kleinzoon trekt bij de finissage het winnende lot.

Chaim Oren No Limits curator: Ronit Eden.

Arti et Amicitiae 16 februari- 4 maart www.arti.nl Vernissage : 16 februari 19.30

Performance : 24 februari 16.30 door Chaim Oren en celliste Salomé Roodenburg. Finissage en trekking loterij: 4 maart 16.30

Crowd funding: bijdragen zijn welkom op NL40INGB0658518720 tnv M.H. Keja ovv expositie Chaim Oren